

Роль інститутів у формуванні нової економіки

Робота присвячена дослідженню значення інституційного розвитку в процесах сучасного економічного зростання.

Ключові слова: інституціональний розвиток, економічне зростання, інноваційні моделі, інформаційно-фінансові технології.

Робота посвящена исследованию значения институционального развития в процессах современного экономического роста.

Ключевые слова: институциональное развитие, экономический рост, инновационные модели, информационно-финансовые технологии.

Work is devoted value research institutional developments in processes of modern economic growth.

Keywords: institutional development, economic growth, innovative models, information-financial technologies.

Постановка проблеми. Аналізуючи спектр наукових досліджень, можна констатувати, що деякі аспекти інституційного облаштування перехідних економік залишаються недостатньо вивченими та дискусійними. Це пояснюється не тільки різноманітним підходом до обговорюваної теми, динамізмом і незавершеністю процесу, а й появою нових факторів швидкоплинної ситуації, що вимагає оперативного дослідження. Тому дані проблеми містять значний потенціал для подальшого вивчення, вимагають теоретичного осмислення, методологічної розробки і практичних рекомендацій.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблеми інституціоналізму досить активно обговорюються як спільноту західних учених, так і пострадянськими економістами, серед яких можна назвати Д. Норта, К. Поланьї, Дж. Стігліца, Р. Коуза, Б. Шаванса, А. Оуслонда, А. Бузгаліна, М. Дерябіна, О. Бессонова. В області інституціональної теорії досить плідно працюють українські і російські колеги, що привело до необхідності створення інституціональних моделей, адаптованих до специфіки економіки країн пострадянського простору. В роботах Р. Капелюшнікова, А. Олейника, А. Шастітко, О. Сухарева, Р. Нурєєва, В. Дементьєва, А. Ткача, В. Якубенка та інших шляхом застосування міждисциплінарного підходу здійснюється науковий пошук історичних, культурних, етнічних, геополітичних чинників інституціональних перетворень національної економіки.

Фундаментальним дослідженням різнобічних аспектів структурної перебудови в перехідних економіках та питанням реформування інституційної структури економіки прис-

вячені роботи вітчизняних вчених О. Білоруса, І. Бланка, В. Гейця, Ю. Козака, А. Кредісова, І. Лукінова, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, О. Мозгового, Є. Панченка, С. Пахомова, Ю. Пахомова, О. Плотнікова, А. Поручника, О. Рогача, В. Рокочі, В. Сіденка, С. Степаненка, А. Румянцева, А. Філіпенка, А. Чухно, О. Шниркова.

Мета статті. Інформаційна революція суттєво впливає на процес сучасної транснаціоналізації. Остання ж поєднується з революцією у сфері фінансів і служить джерелом формування постіндустріальної високотехнологічної економіки, тобто економіки нової. При цьому особливе значення належить відповідним інститутам і виявленню їхнього впливу на формування сучасної глобальної економіки.

Виклад основного матеріалу. Формування сегментів нової економіки має свої особливості, які діють у різних країнах різні і по-різному ефективні. Загальним критерієм є інтелектуальний рівень – його розвиненість і цілеспрямоване використання.

Здавалося б, у цьому випадку ступінь успішності у формуванні нової економіки має визначатися критеріями розвитку інтелекту. Проте реальне ранжування визначається іншими чинниками. Дійсно, вони домінують, причому неподільно у сфері інформаційних технологій США, тоді як за тими або іншими показниками інтелектуального розвитку на першому місці не завжди виявляються Сполучені Штати. Так, якщо взяти до уваги критерії питомої ваги витрат на дослідження і розробки, на програмне забезпечення і на освіту у ВВП, показники відсотка висококваліфікованої робочої сили і т.д., то на перші місця виходять Японія, Швеція і Німеччина, а США виявляються чи то на другому, чи то на третьому місці.

Щоб з'ясувати причини вирішального домінування США у формуванні нової економіки, важливо, по-перше, врахувати специфіку моделей інноваційної творчості в США і в інших країнах і, по-друге, роль держави в конкуренції і підтримці високотехнологічних сегментів.

Американська модель, заснована на венчурному капіталі і на високорозвиненому фондовому ринку, вже завдяки цим обставинам виявляється хоч і найбільш ризиковою, але при цьому найдинамічнішою. Дві інші моделі – європейська і японська, хоча кожна з них має свої переваги, не можуть змагатися з моделлю американською. Європейська модель, заснована на банківському капіталі, настроює на надмірну обережність. А японська модель – збірна, з корпоративним підтекстом – позбавлена опори на розвинену фундаментальну науку [1, с. 136]. Разом із динамізмом, обумовленим згаданими чинниками, американська модель інноваційної творчості

сті виграє і за рахунок високоефективного керівництва інноваціями з боку держави. Остання обставина свідчить про гнучкість і відсутність ідеологічної зашореності країни, яка, сповідуючи традиційно лібералізм і навіть нав'язуючи його іншим країнам, без зволікання спрямувала всю потужність держави в русло процесів, де ринок був безсилий. Уже в 80-ті роки ХХ ст. у США була розроблена концепція «національної інноваційної здатності», на основі якої була розроблена державна промислова стратегія, націлена на прискорення переходів від одних «проривних» стратегій до інших. При цьому пріоритетом стали виступати потреби суспільства, під які підганялися наукові розробки і технологічні досягнення. Якщо ж звернутися до основних форм державної інноваційної політики, то серед них слід виділити, з одного боку, пряму бюджетну підтримку фундаментальних досліджень, сприяння комерціалізації нових технологій і їх цілеспрямоване впровадження, а з іншого – непряму підтримку інновацій за допомогою податкової політики. Першорядне значення також мали інвестиції в систему освіти і в елементи господарської інфраструктури.

Повчальним для України, що поспішно відмовилася від будь-яких форм планування, є американський досвід планування інновацій. Здійснюється планування інновацій Delphi-методом, який використовується на всіх рівнях діапазони (+/-) 15 років (маються на увазі і перспектива, і ретроспектива).

Цей метод базується на висновках експертів, думки яких, засновані як на екстраполяції тенденцій, що склалися, так і на майбутньому, що передбачається. При цьому планування на всіх рівнях враховує розвиток людини, соціально-політичні умови, стан економіки і прогнози її розвитку, стан екології. Характерною є і та обставина, що інноваційна економіка розглядається в ході планування як економіка ризиків. З урахуванням цієї обставини, тобто проблем управління ризиками, Delphi-метод наділений не стільки на прогноз майбутнього, скільки на його формування за допомогою інноваційної політики в найбільш вигідному напрямі [2, р. 53].

По-новому в країнах світового авангарду, і перш за все в США, стали підходити до формування інтелектуального капіталу. Було усвідомлено, що інтелектуальний капітал в економіці знання є матеріалом, який має бути формалізований, вимірний і використаний як важіль для отримання капіталу більшої вартості. Так, новою була установка на те, що людський капітал, продовжуючи залишатися джерелом інновацій і розвитку, має функціонувати у взаємозв'язку з інтелектуальною інфраструктурою – інформаційним і програмним забезпеченням, ринковими каналами і іншими структурами менеджменту. В контексті розвитку людських ресурсів інтелектуальний капітал став розглядатися не просто як знання, а й як продуктивне знання, що дозволяє отримувати прибуток.

Далі сам сенс передачі знання став чимось більшим, ніж мотивація передачі, оскільки бажання опанувати знання виявилось вирішальним чинником прогресу. Відповідно стали особливо цінуватися культура передачі знання, його

сприйняття, накопичення інтелектуального капіталу, а також особові здібності, ментальність, системне мислення. Програми навчання стали включати управлінську мову, елементи «змагальності», самоконтролю, а також освіти і навчання, що спираються на компетентність і інші характеристики, що піддаються вимірюванню.

Адекватною потребою розвитку економіки знань виявилася й органічно властива західним країнам демократія. «Якщо індустріальний прорив відсталих країн вимагав авторитарних режимів, здатних сконцентрувати сили і засоби на пріоритетних напрямках, – пише відомий російський ліберал В. Мау, – то постіндустріальний прорив можливий лише в умовах стійкої демократії» [3, с. 131]. У роботах останнього десятиліття було показано, як і чому економічне зростання формує загальну основу для затвердження політичної демократії і цивільних свобод. Проте в суспільстві, розвиток якого заснований на русі інформаційних потоків і індивідуалізації потреб, не менш важливий і зворотний зв'язок: для сучасного економічного зростання потрібні відповідні політичні передумови-інститути, що гарантують свободу (політичну, інтелектуальну) і власність (знову ж таки не тільки і навіть не стільки на матеріальні продукти, скільки на інтелектуальну власність).

Забезпечення адаптивності суспільства припускає розкриття творчої активності всіх агентів і навряд чи досяжно при придушенні їхньої ініціативи – як економічної, так і політичної. Свобода творчості, свобода інформаційних потоків, свобода включення індивідів у ці потоки є найважливішою передумовою прориву. Необхідним є створення політичних і економічних умов, сприятливих для розвитку в країні інтелекту. Перефразовуючи відоме кліше радянських часів, можна сказати, що свобода перетворюється на безпосередню продуктивну силу суспільства. В даний час (на сучасному етапі розвитку продуктивних сил) зв'язок адаптивності і ліберальної демократії виглядає достатньо очевидним [4, с. 15].

Розгортання процесів, пов'язаних із формуванням високотехнологічних сегментів нової економіки, різко звузило, а то і зовсім виключило можливості наздоганяючого розвитку для країн світової периферії. Країни периферії через ці моделі втратили шанс наздогнати країни Заходу. Марними виявилися багаторічні, часом жертвні і майже завжди мобілізаційні, зусилля, зроблені країнами третього світу з метою підтягтися до країн розвинених. Разом із згаданими раніше чинниками, що забезпечують конкурентні переваги постіндустріальним економікам, слід зазначити і ту обставину, що споживання в інформаційному суспільстві багато в чому стає ідентичним виробництву. Адже підготовка інформації для забезпечення культурного та інтелектуального розвитку все більшою мірою перетворюється на створення людського капіталу – тобто головного чинника успіху в умовах постіндустріалізму.

Важливо і те, що в нових умовах у країнах Периферії потерпіла крах популярна в 60–70-ті роки ідея прискореного розвитку. Особливо показовим був досвід країн, що орієнтувалися на СРСР і що робили спроби імпортозамінного ро-

звитку. Виявилось, що зразки продукції, що видаються за західні аналоги, навіть на внутрішньому ринку швидко втрачали конкурентоспроможність, і незабаром усе доводилося починати спочатку. Тобто «вторинність» і продуктивність не змогли змагатися з «первинністю», що має кореневу основу для досягнення успіху.

Показово, що на торгівлю розвинених європейських країн і США зі всіма країнами Африки, Південної і Південно-Східної Азії (окрім нових індустріальних країн) і Латинської Америки до кінця 90-х років припадало всього вісім з невеликим відсотків товарообігу. Вже з цього ставало ясно, що і сам масштаб імпортозаміщення свідчив про його асиметричність і про відтиснення країн, що розвиваються, з арени успіху. На Заході ж уже в 90-х роках стали розвиватися міні-інтернет-компанії, що обіцяли революцію, які потім оцінювалися мільйонами доларів, оскільки визначали нову зовнішність планетарного економічного простору [5].

Слід підкреслити різноманіття форм такого скидання в умовах глобальної конкуренції і його неявний характер, що не акцентується. Це не тільки пряма передача відносно примітивних технологій і виведення відсталих виробництв з території, наприклад, США. Найбільш істотним важелем структурної перебудови американської економіки є саме концентрація всіх ресурсів (як стихійна, так і така, що усвідомлено направляється державою) на розвиток найбільш ефективної діяльності – створення нових технологічних принципів.

Така концентрація веде до відносного зuboжіння ресурсного потенціалу (не тільки матеріального і фінансового, а й насамперед організаційного і інтелектуального) традиційних, менш ефективних видів бізнесу, що сприяє зниженню показників їх розвитку, що зазвичай трактувалися у нас неправильно, аж до пророцтв про майбутній крах США [6, с. 39].

Інструментом витиснення з американської економіки відносно неефективних видів бізнесу, що марнують ресурси і приносять втрачений прибуток, є глобальна конкуренція. Здійснювана нею структурна перебудова виражається не тільки в стагнації ряду технологічно простих галузей, а й у поступовому відставанні американських представників другого і третього рівнів технологічної піраміди від своїх зарубіжних конкурентів. Так, США поступаються Європі за якістю систем мобільного зв'язку, Японії – такому «національному американському продукту», як автомобілі, Японії – по цілому ряду комп'ютерних технологій.

Як бачимо, відставання передових країн у розвитку традиційних галузей викликано не якимись складнощами і прорахунками, а навпаки – непотрібністю цих галузей через невідповідність їх критеріям глобальної конкурентоспроможності, які, як відомо, часто істотно відрізняються від критеріїв, що виявляються всередині країни.

Звичайно, в позбавленні від традиційних галузей є певна межа. Мова йде і про зайнятість робочої сили, і про важливість з позицій безпеки (зокрема, продовольчої) тих або інших виробництв, і нарешті про інерційність перетворень.

Значення окрім іншого має й чинник перебування країни в тій або іншій фазі. Так, наприклад, Китай, що через низку обставин, на відміну від інших країн, що розвиваються, має унікальний шанс досягти успіху в наздоганяючому розвитку і що істотно повернув свою економіку у бік високотехнологічних інновацій, вимушений інтенсивно йти колією індустріального розвитку; інакше йому не заповнити недостаючі компоненти і фрагменти виробничої інфраструктури, побутової сфери тощо. Те ж саме стосується продукції з дорогим або технологічно неможливим транспортуванням. Отже, в кожній – і в найрозвиненішій, і в тій, що претендує на розвиненість, – країні – лідерів світу, що розвивається, в тому або іншому ступені проявляється дволінійність. Важливо, проте, не це, а шанс прискорено рухатися у напрямі нарощування сегментів нової економіки порівняно з економікою традиційною.

Складність і майже неможливість для більшості країн, що розвиваються, здобути успіх у наздоганяючому розвитку визначається не тільки спокусою досягнення високих темпів. Головна складність в іншому – в тому, що навіть справжні наміри встати на шлях структурних зрушень з орієнтацією на інновації здійснити все складніше і складніше. І не тільки (стосовно України) через згасання першокласного в минулому науково-технологічного котла, а й унаслідок прискореного формування тієї глобальної ситуації, яка робить наздоганяючий розвиток майже неможливим, зокрема завдяки зацікавленості в цьому Заходу.

Корінні витоки зацікавленості Заходу в такій ситуації полягають не тільки в корисливому використанні ним стрибкоподібно збільшеної переваги на ґрунті майже ексклюзивного володіння новітнім інформаційно-фінансовим інструментарієм, що є ідеальним в умовах глобалізації, а й у можливостях переважного збагачення, що відкрилися для розвинених країн, саме за рахунок зовнішньоекономічної експансії, а не внутрішньодержавних джерел доходів. Причому максимізація успіху на цьому терені визначається не тільки уразливістю незахідного світу в умовах відвертості і дерегулювання, а й унаслідок наростаючої технологічної переваги країн «золотого мільярда» над рештою світів. «Система світосприймання постмодерна Заходом, особливо після його перемоги в холодній війні, пов'язана із заміною формаційного підходу цивілізаційним. Формаційний підхід припускав єдину перспективу для всього людства: услід за піонером – Заходом (референтною групою) проходження закономірних етапів історичного розвитку від традиціоналізму (премодерн) до постіндустріалізму. Така «гра на підвищення» обумовлювала позитивний підсумок, вигідний усім її учасникам. Цивілізаційний же підхід пов'язаний із дихотомією «Захід – не-Захід», у контексті якої Захід фактично не зацікавлений у розвитку інших регіонів світу, що перетворилися на споживчо-безвідповідальне суспільство, яке задовольняє свої потреби за рахунок ресурсів усієї планети [7, с. 26]. Захід зацікавлений у перетворенні всього економічного простору, що лежить за його межами, в зону «доповнюючої

економіки», тобто периферії простору «золотого мільярда». Фактично він протиставив себе решті світу, який замість руху в постіндустріальне суспільство приречений бути об'єктом експлуатації, створивши тим самим ситуацію нової конфронтації і глобального виклику.

У світі, розділеному на розвинений і такий, що розвивається, через особливості глобальної конкуренції було загублена можливість країн, що розвиваються, встати на шлях наздоганяючого розвитку на ґрунті індустріалізму. Разом із тим тепер уже виключаються і шанси наздогнати країни світового авангарду на ґрунті переходу до постіндустріалізму. Причини цього полягають і в тому, що сам по собі феномен постіндустріальних можливостей позбавляє світ, що розвивається, шансів на отримання розвиненості. Стає очевидним, що високотехнологічність в умовах постіндустріалізму (на відміну від індустріалізму) діє не стільки як чинник, що забезпечує конкурентні переваги через продуктивність, скільки як феномен суспільний, що всмоктує в себе і економічну, і соціальну, і ціннісну ефективність [8, с. 121]. І саме в міру прояву такого незвичайного для минулого ефекту завдяки сучасним високим технологіям посилюється комплексна дія постіндустріальних інновацій на економіку і на все суспільство. Мова йде про впливи з боку не тільки власне технологій, а й нових форм менеджменту, культури інтелекту, нових типів корпоративних структур (зокрема, ефекту масштабу), чинників психологічних (зокрема, прагнення відсталих країн жити за західними стандартами), а також з боку гнучкості трудових угод, форм поєднання регуляторів бізнесу і держави.

Але разом із тим у всій цій системі дій, які самі по собі дають переваги розвиненому світу у вилученні прибутку з економік, що розвиваються, є свого роду центральна ланка, яка консолідує сукупність згаданих чинників і, підсилюючи їх, дає ефект синергії. Це – гнучка система як прямого, так і непрямого управління глобальними геоекономічними процесами, сконцентрована у світових фінансових центрах, і відтворює новоявлений макроекономічний неокolonіалізм.

Отже, інформаційно–фінансові технології додатково сприяють зростанню масштабів західноцентристського привласнення доходів, а отже і їх перекачуванню у розвинені країни, тому що інше – тобто утримування доходу на місці – відбувається в основному лише в країнах розвинених, де розташовані світові фінансові центри. Важливе значення для гарантування західноцентризму в привласненні доходів, що отримуються за рахунок глобального використання інформаційно–фінансових технологій, має і вбудований у всі ланки мережевих структур механізм централізованого контролю за рухом доходів, управління яким знаходиться у світових фінансових центрах. Щодо ж до можливостей «наздоганяючого» привласнення доходів країнами, що розвиваються, то вони зведені нанівець навіть в умовах, коли їхні території оповиті інформаційно–фінансовими мережами. Бо так само як в індустріальному виробництві розосередженість процесів і частин виробів по цехах не означає привласнення

цими цехами кінцевого фінансового результату, так і створення в тій або іншій країні, що розвивається, наприклад, частин програмного продукту, складеного потім із сформованих раніше блоків, не супроводжується розщеплюванням і локальним привласненням доходу, створеного в проміжних ланках кінцевого контуру. До того ж виробники окремих блоків програм зазвичай не мають уявлення про алгоритм усього програмного продукту. Кінцева «збірка» – це вже інший рівень елітності; вона здійснюється в структурах типу Силіконової долини – тобто в структурах зі світовими знаковими брендами. І навіть якщо користувачем якогось комп'ютера є геній, він майже позбавлений можливості самостійного виходу на арену, оскільки продукт приймають за рідкісним виключенням американські (США) власники розкручених брендів у своїх контрактиків, що мешкають іноді у віддалених країнах, наприклад в Індії. І лише ці бренди домінують на відповідному ринку, а очолюють їх представники потужних фінансових груп, на чолі яких стоять частіше не фахівці, а великі фінансові ділки. Важливий розосереджений по різних країнах корпоративний комплекс замикається на них, і від цих фінансових магнатів нікуди не дінешся.

Звичайно, такі країни, як США, широко залучають через ТНК свої зарубіжні філії до розробки і освоєння високих технологій. Але акцент тут зазвичай робиться тільки на проведенні робіт із вдосконалення базисної технології материнських фірм.

Отже, і у випадках опори на свої філії американські ТНК досягають максимального зосередження у своїх руках основних каналів руху доходів від високих технологій і самих технологій. Відповідно, і пріоритет у використанні технологічних нововведень за межами США штаб–квартири ТНК віддають своїм зарубіжним філіям. Так, зараз більше двох третин американського експорту патентів і ліцензій надають цим філіям материнські компанії. До того ж у самих філіях переважна частина (більш ніж 85%) витрат на НДДКР пов'язується з проектами, що здійснювалися для їхніх власних потреб. Така внутрішньофірмова міжнародна кооперація певною мірою переорієнтовує технологічний обмін між США і іноземними державами на розвиток науково–технічних зв'язків ТНК і їхніх філій, що сприяє підвищенню технологічного потенціалу американських корпорацій і забезпечує лідерство США в різних сферах глобальної науково–технічної конкуренції.

Як бачимо, технологічний прогрес, локомотивом якого виступають країни світового авангарду, замикається на них самих.

Країни, що розвиваються, в цілому можуть лише сприймати і реалізовувати технології, проте нижчих рівнів технологічної піраміди. Зазвичай кожна конкретна технологія перепродається незахідним країнам лише у разі її старіння. Отже, належність технології до певної піраміди в глобальній економіці закріплюється міцно. І якщо до глобалізації належність країни до певного рівня технологічної піраміди не була чимось раз і назавжди заданим, то тепер сходження по рівнях технологічної піраміди у край затруднене, а на вищих поверхах просто заблоковано [9, с. 45].

Враховуючи вирішальну значущість інновацій для домінування в економіках третього світу, розвинені країни і їхні ТНК зазвичай не тільки уникають передачі високих технологій в інші країни, а й майстерно захищають свої права на інтелектуальну власність. Причому завдання монополізації володінням технологічними новинками вирішується не тільки у своїй країні (своїх ТНК, їхніх філіях), а й у країні-клієнті, де західні корпорації розміщують свої дочірні структури і філії. Пасткою для країн, що розвиваються, здатних створювати свої технології, зазвичай є надання ними західним ТНК прав патентного захисту на те або інше ноу-хау. Такий крок позбавляє вітчизняні компанії цієї країни нормальної перспективи, тому краще використовувати запатентовану технологію у своїх інтересах.

Утім найбільш вагомою ілюстрацією концентрації високих технологій у розвинених країнах є статистика. Згідно з нею світовий високотехнологічний ринок структурується 50 макротехнологіями, з яких на частку семи розвинених країн припадає 80–90% наукоємної продукції і практичний її експорт; вони володіють 46 макротехнологіями і диктують рівень конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Таким чином, відбулася повна монополізація глобального технологічного простору розвиненими країнами і обмеженим колом ТНК.

Висновки

На шляху до подолання зростаючого розриву між різними світами за критеріями високотехнологічності стоїть і чинник часу. В сегментах нової економіки розвинених країн онтолення технологій є все більш стрімким. У таких умовах цілком зрозуміла повільність інноваційних змін у країнах, що розвиваються. Фактор часу є самостійним чинником, що прирікає країни третього світу на все більше відставання. Та й використовувані Заходом інформаційні технології, зни-

жуючи до мінімуму транзакційні витрати при вході на глобальні ринки, зменшують у термінах шлях капіталу ТНК до країн Заходу, чого не можна сказати про імпорт капіталу і товарів з боку країн, що розвиваються.

Список використаних джерел

1. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории / Дж. Ходжсон; Пер. с англ. – М.: Дело, 2003. – 260 с.
2. Brandenburger A.M. Co-opetition: A Revolution Mindset That Combines Competition and Cooperation / A.M. Brandenburger, B. Nalebuff // The Game Theory Strategy That's Changing the Game of Business. NYU Stern School of Business. – New York University, 2011. – 98 p.
3. Мау В.А. Экономика и революция: уроки истории / В.А. Мау // Вопросы экономики. – 2001. – №1. – С. 124–137.
4. Гринберг Р.С. Результаты экономических реформ в постсоциалистических странах / Р.С. Гринберг // Проблемы теории и практики управления, 2003. – №3. – С. 10–17.
5. Dale R. Looking Back at Unparalleled Progress / R. Dale // International Herald Tribune. – 21.12.1999.
6. Козн С. Провал крестового похода. США и трагедия посткоммунистической России / С. Козн. – М.: АИРО-XX, 2001. – 304 с.
7. Зуев А. Стартовые позиции и ориентиры: (Роль государства в инновационной экономике) / А. Зуев, Л. Мясникова // РИСК. – 2003. – №11. – С. 16–33.
8. Гэлбрейт Дж.К. Экономические теории и цели общества / Дж.К. Гэлбрейт; пер. с англ.; под общ. ред. Н.Н. Иноземцева, А.Г. Милейковского. – М.: Прогресс, 1979. – 406 с.
9. Кизима С.А. Вызовы западного глобализационного проекта и национальное государство: монография / С.А. Кизима // Академия управления при Президенте Республики Беларусь. – Минск, 2008. – 266 с.

Л.В. ДЕЙНЕКО,
д.е.н., професор, Інститут економіки та прогнозування НАН України

Перспективні напрями вдосконалення функціонального розвитку податкової системи України

У статті виявлені недоліки функціонування та обґрунтовані перспективні напрями вдосконалення податкової системи України. Визначено комплекс податкових засобів стимулювання інвестиційної активності та основні напрями формування ефективної податкової політики вітчизняних підприємств.

Ключові слова: підприємства, податкова система, стимулювання, податкова пільга, інвестиційна активність, податкова політика.

В статье выявлены недостатки функционирования и обоснованы перспективные направления совершенствования налоговой системы Украины. Определен комплекс налоговых средств стимулирования инвестиционной активности и основные направления формирования эффективной налоговой политики отечественных предприятий.

Ключевые слова: предприятия, налоговая система, стимулирование, налоговая льгота, инвестиционная активность, налоговая политика.